

**Центральна міська бібліотека для дорослих
ім. Бориса Антоненка-Давидовича**

Така моя любов свята, любов до рідної країни

**до 100-річчя від дня народження
Павла Ключини
Бібліографічний покажчик**

Ромни-2014

Така моя любов свята, любов до рідної країни.
До 100-річчя від дня народження Павла Ключини
[Текст]: бібліографічний покажчик / центральна
міська бібліотека для дорослих ім. Бориса
Антоненка-Давидовича; укладач провідний
бібліограф МЦБС В. І. Салогуб. – Ромни, 2014.

Бібліографічний покажчик «Така моя любов свята, любов до рідної країни», присвячений 100-річчю від дня народження відомого українського байкаря, лірика Павла Юхимовича Ключини містить відомості про життєвий та творчий шлях поета та найбільш повні бібліографічні дані про окремі видання автора, публікації в періодиці, статті про автора. Також у покажчику розміщено маловідомі ліричні вірші поета.

Покажчик не є вичерпним.

Розрахований на учнів шкіл, краєзнавців, всіх, хто цікавиться літературою рідного краю.

НАША АДРЕСА:

Центральна міська бібліотека
для дорослих ім. Бориса
Антоненка-Давидовича
вул. Коржівська, 94
м. Ромни
Тел. 5-31-53
Ел. адреса: library-romny@ukr.net

Життєвий та творчий шлях Павла Ключини.

Відомий український байкар, видатний лірик, перекладач Павло Ключина народився 8 вересня 1914 року в селі Великий Самбір Конотопського району Сумської області в багатодітній і незаможній селянській родині. Батька він не пам'ятав – той помер, коли Павло був ще малим, а про маму теплий спомин проніс поет через усе життя.

У 1931 році, маючи лише 17 років, юнак закінчив короткотермінові педагогічні курси і почав педагогічну діяльність, присвятивши благородній професії

сільського вчителя 35 років свого життя. Працював у Конотопському районі, найдовше – в с. Карабутове. У роки війни був на фронті, звідки повернувся з пораненням і медаллю. У 1951 р. заочно закінчив Глухівський педагогічний інститут. На вчительській роботі спробував всього: викладав українську та російську мови та літератури, історію і географію, фізкультуру та військову справу, років двадцять завідував навчальною частиною, був директором. За вчительську роботу нагороджений трьома медалями і знаком «Відмінник народної освіти». В останні роки життя працював кореспондентом обласної газети «Ленінська правда», був науковим працівником Роменського краєзнавчого музею.

Літературну діяльність Павло Ключина розпочав ще до війни. Це були переважно вірші на шкільну тематику, які початкуючий автор надсилав до піонерських газет. У своїй біографії «Мій життєпис» поет зазначав: «Початком літературної роботи вважаю 1944 рік. Перший вірш надрукував у сумській обласній газеті «Більшовицька зброя». З нього і почався поет. В 1946 р. в «Перці» надрукував першу байку. З неї починався байкар. Поет-лірик поступився місцем байкареві». Та майже одночасно, у травні 1946 р.

ліричні твори Павла Ключини були опубліковані в журналі «Вітчизна» (№ 5) – за діяльної участі М.Т. Рильського. І впродовж усього життя поет працював переважно в цих двох жанрах, виявляючи яскравий талант і в сатирі, і в ліриці. Сатиричну струну таланту Павла Ключини почув і високо оцінив Остап Вишня, ліричну – Максим Рильський. Доробок письменника складають кільканадцять книг байок та усмішок. За життя автора вийшла і книга поетичних переспівів вірменських байок «Сила землі», високо оцінена у Вірменії. Вже по смерті Павла Юхимовича прийшли до читача його книга лірики «Краплини барв земних» з передмовою Василя Мисика та вибране «Байки та гуморески».

Як байкар Павло Ключина досягнув значних успіхів. Він став справді видатним митцем у цьому древньому і вічно молодому жанрі, по-новаторському його розвивав і збагачував, вболівав за його долю в майбутньому. Секрет впливу байки Павла Ключини на читача полягає, перш за все, в її органічності і природності. Його байка – не просто сюжет алегорій, не самоціль. Ні, це твір, ідейний стрижень якого завжди спрямований до людини. Кращі байки Павла Юхимовича (зокрема «Соняшник», «Пень та дерево», «Крапля», «Вовк та лев») ще за життя автора увійшли до скарбниці нашої літератури. Звертався автор також і до пародії, епіграми, епітафії. І більшість із них – прекрасні зразки дотепності і лаконізму.

Ліричний доробок Павла Ключини кількісно поступається сатиричному, однак він цілком заслуговує на окрему розмову. У кращих віршах поета – синтез пережитого і побаченого, вони підкуповують ніжною образністю, щирістю, пісенністю, любов'ю до рідної землі. Однак творчість П. Ключини не обмежується лише поетичним доробком. Досі ще чекає на видавця проза нашого талановитого земляка – оповідання, новели, етюди, гуморески, автобіографічна повість. Сьогодні мало хто пам'ятає, що Ключина пристрасно захоплювався вивченням історії свого краю: він є активним автором колективної «Історії міст і сіл України», співавтором путівника «Ромни» (Х.: Прапор, 1975 р.), автором неопублікованої історії села Карабутового – «Над Сухим Роменом». Хоч і не часто, зате досить ґрунтовно виступав П. Ключина зі статтями літературознавчого характеру, його стаття «Слово про байку» викликала свого часу досить жваве обговорення. Відомий Павло Ключина і як перекладач. Написав він також кілька пісень, які

можна почути на Сумщині та за її межами. Він писав щиро і афористично, чесно і ніжно. Так він писав, так він і жив. А життя його справді було взірцевим. Той, хто знав Павла Ключину особисто, був зачарований його добротою і ерудицією, його кмітливістю і глибиною думки. То його серце, його пам'ять у хвилини найбільшого натхнення диктували перу ліричні строфи. Кращі вірші громадянського звучання П. Ключини будили сумління українців і в час їх написання, зберегли вони свою актуальність і сьогодні.

Отут мені болить, отут,
де корінь і душа мого народу.
Той чорний люд, що рветься з пут,
а його знов в якусь угоду.
Бо на віку, вже в котрий раз,
поводирі і лжепророки
в ярмо затягували нас,
лиш хтось накіне на нас оком.
І скільки їх таких було,
і нашого, й чужого роду.
Тавро ліпили на чоло
і горду нівечили вроду.
Мазепи ми, бандери ми.
І не було лютіше слова...
...Ми ж бути хочемо – людьми,
бо є земля у нас, є мова.

Земний шлях Павла Юхимовича Ключини завершився 2 червня 1972 року. Поховано його в Ромнах. Сьогодні його ім'ям названо вулицю в Ромнах, школи в селах Великий Самбір та Карабутове Конотопського району. У Роменському краєзнавчому музеї постійно діє експозиція про життя і творчість літератора. На могилі письменника споруджено пам'ятник роботи скульптора Івана Штанова. Ім'я письменника увічнено також на меморіальній дошці, виготовленій для Роменського краєзнавчого музею скульптором Олегом Прокопчуком. Меморіальна дошка встановлена і на будинку в Ромнах, де минули останні роки поета.

Серед нас живе його пам'ять, його поезія

* * *

Україна! І серце кров'ю обіллється.
Для нас, для нас свята Земля.
Вірим, доля посміхнеться.
Хоча нелегко всім прийдеться.
Та ми народ, а не сміття.
Святий, хто впав за Україну,
Хто ще впаде в святій борні
За батька, матір, за родину.
Піднявся хто за ту людину,
Що вічно повзає в багні
Святі гріхи і праведництво грішне
Прости їм Господи, прости.
Вони шляхів не мали інших.
Вони не думали про вічне
Й палили відступу мости
Їх оббрехали фарисеї,
Лакизи наших ворогів.
Вони ж хохли для «всей Рассеи»,
Собача кров для польських Сеймів.
Більмо на оці для «братів».
Возслав же, ненько Україно,
Тих, хто вклонявся лиш тобі,
Хулу і славу воєдино,
Ганьбу і честь прийняв по чину,
Тих, хто оббреханий в злобі.

* * *

Україно!.. Рідною землею
Я ішов, куди зоря вела.
Ти була і піснею моєю,
І моєю долею була.
Ти не раз стояла стійко в герці.
Меч ворожий нас не підкосив

Чорне море я носив у серці,
Світлу радість я носив у серці,
Твій неспокій, наче свій, носив.
Україно! Звала ти до бою.
Ми ішли. Твоя зоря вела.
В лихоліття ми були з тобою,
Серцем і душею ми з тобою.
Доля тільки різна в нас була.
Україно! Цвіте мій, лілеє!..
Ти наснагу і любов дала.
І назавжди долею моєю,
Піснею і думою моєю
Будеш ти, о рідна, як була.
Буде над тобою чисте небо.
Прапор наш засяє угорі.
Повернуся я тоді до тебе,
Щоб піснями линути до тебе
Із-за хмарних неблизьких доріг.
Привітаю з новою добою.
Вірність я своїй землі зберіг.
В голодовку вижили з тобою,
У чужих світах були з тобою.
Краплиною впаду тобі до ніг.

* * *

Вона ніколи не вмирала.
А скільки лиха на віку.
В огні горіла – не згорала,
В петлі ворожій не сконала...
Люблю її, люблю таку!
Було: пожежі і руїни,
І в полі пустою курінь,
І чорні спалені долини,
І крик лихий, і плач дитини,
І двоголова чорна тінь...
Ні пісні рідної, ні слова,
Ні шкіл, ні сонця... Тільки зло.
Орда чужинська низькоброва,

Та ще не наша чужа мова...
О, ні! Була, була Україна!
В лісах, в байраках край села.
Борнею помислом єдиним
Єднала, розгинала спини.
Вона жила, жила, жила.
Люблю нескорену і духом вільну.
Стяг несуть сини крізь ніч,
Була в труді, була у війнах.
Піднімеш волі чашу спільну
І вийдеш сонцеві навстріч!
У тебе ж сили нездоланні
І барвінковий ніжний цвіт.
В зорі майбутнього світання
І українського єднання
Міцніша станеш за граніт.

* * *

Не осудіть. В своїй землі,
У краї ріднім безталаннім
За волю впасти у борні,
Ні, не судилося мені.
Брехливі зайти й холої
Лишить хотіли віри й роду.
Талант купили за рублі,
Душа, мов, згине й так у млі.
Я ж проти люду не грішив.
Як міг беріг я душу роду.
І в дурні хто кого пошив
Не скаже той, хто в час наш жив.
Відкиньте геть словесний блуд,
Відкиньте геть фальшиві оди.
Візьміть лиш те, на правий суд,
Що брав до серця вбогий люд.
Не осудіть. Любив свій край.
І люд його, що горя чашу
Підняв за той химерний рай
І пив її «под сучий лай».

* * *

Де могила в саду за селом,
У зажурі схиляється мати:
«Невідомі?.. Хіба не було
В них імен? Ой солдати, солдати!..»
У очах її туга і жаль
І ті очі сльозами залиті:
«Як це так? Невідомі лежать...
Невідомі у всьому світі»
На війну і на Господа гнів,
І їй хочеться криком кричати:
«Не було ж безіменних синів –
Де взялись безіменні солдати?»
На війну і на Господа – гнів...
Довго-довго стоїть за селом,
У зажурі схилюючись, мати:
«Невідомі... Таких не було.
Ой синочки, синочки-солдати...»

* * *

Справедливість –
примхлива дама
і приходиться вона завжди пізно...
...Коли вже засипана яма,
Життя не повториш, як пісню.

* * *

По Європі бродить привид
по кістках, по крові.
Для добра, а скільки кривди
на Землі накоїв.

* * *

Терпи, народе мій, терпи.
Терплячий ти, та ще й незрячий.
Тебе сліпили і кати,
і виродки твої ж собачі.

Твори та публікації в періодиці:

- Ключина П.Ю.** Байки. – К.: Радянська Україна, 1955. – 64 с.
- Ключина П.Е.** Вандроуны Шпак: Пер. з укр. М. Скрыпка // Маладосць. – 1961. - №5.
- Ключина П.Ю.** Не до смаку. Здоров'я не жаліє. Обурений Тигр : [байки] // Україна. – 1964. - №34.
- Ключина П.Ю.** Суддя-болільник: [байка] // Комуністичним шляхом. – 1966. – 14 вересня.
- Ключина П.Ю.** Книга – твій друг // Не впізнати тебе, Сумщино. – Х.: Прапор, 1967.
- Ключина П.Ю.** Мати. Вірменські байки // Комуністичним шляхом. – 1968. – 4 вересня.
- Ключина П.Ю.** Пісне моя, думо моя // Прапор. – 1968. - №11.
- Ключина П. Ю.** Літературна Роменщина // Комуністичним шляхом. – 1969. – 16 серпня.
- Ключина П. Ю.** Літературна Роменщина. Біографічний словник // Комуністичним шляхом. – 1969. – 23 серпня.
- Ключина П. Ю.** Літературна Роменщина. Філія «Плугу» в Ромнах // Комуністичним шляхом. – 1969. – 4 жовтня.
- Ключина П. Ю.** Ромнам потрібний художній музей // Комуністичним шляхом. – 1970. – 3 червня.
- Ключина П. Ю.** Веселе, гостре, дошкульне слово: Дмитрові Білоусові – 50 років // Комуністичним шляхом. – 1970. – 24 квітня.
- Ключина П. Ю.** Дещо про декабристів з нашого краю: [про перебування у Роменському повіті Я. Булгарі, О. І. Якубовича, С. Г. Волконського, Я. Я. Драгоманова] // Комуністичним шляхом. – 1970. – 10 липня.
- Ключина П.** Байки та гуморески. – К.: Дніпро, 1978. – 174 с.
- Ключина П. Ю.** Климент Квітка – наш земляк: // Комуністичним шляхом. – 1971. – 16 лютого.
- Ключина П. Ю.** Легенда про Ромен-цвіт: [Легенди і курйози роменської старини] // Комуністичним шляхом. – 1971. – 19 лютого.
- Ключина П. Ю.** А на горі палац стояв: [Легенди і курйози роменської старини] // Комуністичним шляхом. – 1971. – 27 лютого.
- Ключина П. Ю.** Легенда про Іллінський ярмарок: [Легенди і курйози роменської старини] // Комуністичним шляхом. – 1971. – 5 березня.
- Ключина П. Ю.** Як добували селітру в Ромнах: [Легенди і курйози роменської старини] // Комуністичним шляхом. – 1971. – 9 червня.

- Ключина П. Ю.** Про цехові порядки і обряди. Цех золотих майстрів: [Легенди і курйози роменської старини] // Комуністичним шляхом. – 1971. – 13 березня.
- Ключина П. Ю.** Гаркушині скарби: [Легенди і курйози роменської старини] // Комуністичним шляхом. – 1971. – 27 березня.
- Ключина П. Ю.** Ну і співучі наші люди: [Легенди і курйози роменської старини] // Комуністичним шляхом. – 1971. – 16 квітня.
- Ключина П. Ю.** Роменський тютюн: [Легенди і курйози роменської старини] // Комуністичним шляхом. – 1972. – 15 січня.
- Ключина П.** Байки // Література рідного краю. Ч. 1. – Суми, 1999. – С. 108–112.
- Ключина П.Ю.** Ведмідь гне дуги: Байки. Гуморески. Пародії. – Х.: Прапор, 1967. – 86 с.
- Ключина П.** Завзяті рогачі: Сатира та гумор. – К.: Радянський письменник, 1968. – 64 с.
- Ключина П.** Клятва: [вірш] // Ленінська правда. – 1990. – 11 липня.
- Ключина П.** Краплини барв земних: Поезії. – Х.: Прапор, 1974. – 64 с.
- Ключина П.** Над Босфором виснуть хмари. Безрідний. Українська балада. Про тих, хто не прийшли з війни. Легка перемога: [поезії] // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. Вип. 8. – Суми: «Мрія-1» ЛТД, 2002. – С. 146 – 150.
- Ключина П.Ю.** Нові байки. – К.: Радянська Україна, 1960. – 63 с.
- Ключина П.Ю., Труфанов Ю.Г.** Ромни: Фотонарис. – Х.: Прапор, 1975. – 48 с.
- Ключина П.** Свиня в саду: Байки (для середнього шкільного віку). – К.: Веселка, 1968. – 40 с.
- Ключина П.** Сила землі. Поетичні переспіви вірменських байок. – Х.: Прапор, 1971. – 54с.
- Про автора**
- Кожна** байка як сучасна: 8 вересня виповнилося 95 років від дня народження українського поета-байкаря, уродженця села Великий Самбір Конотопського району Павла Ключини // Сумщина. – 2009. – № 99-100. – С. 1.
- ...**На** цій землі знайду і радість і тривогу: [До 70-річчя від дня народження Павла Ключини] // Комуністичним шляхом. – 1984. – 25 серпня.

- Павла** Ключину пам'ятають і шанують: Про відзначення 90-річчя від дня народження видатного українського байкаря і талановитого лірика // Сумщина. – 2004. – № 109. – С. 4.
- Павло** Ключина (1914–1972) [Біографічний нарис] // Імена на літературній карті Сумщини: Письменники – ювіляри 2004 року: Біобібліографічний покажчик. – Суми, 2004. – С. 28–32.
- Четверта** зміна поета: Виповнюється 90 літ від дня народження нашого земляка Павла Ключини // Сумщина. – 2004. – № 101. – С. 4.
- Балаян В.** «Вірменіана» Павла Ключини. Незабаром громадськість відзначатиме 90-річчя від дня народження нашого земляка – письменника Павла Ключини // Сумщина. – 2004. – № 86. – С. 3.
- Бережной Н.** Острое, меткое слово: о П. Ключине // Советская Украина. – 1956. - №5.
- Вертіль О., Лисий І.** Він не зрікався переконань і друзів: 100 років тому народився байкар Павло Ключина // Урядовий кур'єр. – 2014. – 6 вересня. – С. 20.
- Вишня О.** Про байкаря Павла Ключину // Дніпро. – 1955. - №10.
- Воропай А.** Незабутній Павло Юхимович : [До 70-річчя від дня народження Павла Ключини] // Комуністичним шляхом. – 1984. – 4 вересня.
- Гаврилов П. Т.** Талановитий поет-байкар: [Павлові Ключині – 50 років] // Ленінська правда. – 1964. – 26 серпня.
- Гай А.** Знайшов і радість і тривогу: [До 80-річчя від дня народження Павла Ключини] // Вісті Роменщини. – 1994. – 24 вересня.
- Гризун А.** Живий голос поета [Павло Юхимович Ключина] // Червоний промінь. – 1974. – 8 червня.
- Гризун А.** І сатирик, і лірик.: До 90-річчя від дня народження Павла Ключини (1914–1972) // Слобожанщина. Альманах літераторів Сумщини. Вип. 9. – Суми, 2004. – С. 108–118.
- Діброва Г.** Нова книга Павла Ключини // Комуністичним шляхом. – 1978. – 5 вересня.
- Діброва Г. П. Ю.** Ключина і Роменщина // Комуністичним шляхом. – 1984. – 22 серпня.
- Діброва Г.** Добро, залишене у спадок: [До 70-річчя від дня народження Павла Ключини] // Ленінська правда. – 1984. – 8 вересня.
- Діброва Г.** Залюблений в історію рідного краю: [До 75-річчя від дня народження Павла Ключини] // Комуністичним шляхом. – 1989. – 8 вересня.

Дудка Й. Вірменські перлини в слові Павла Ключини // Комуністичним шляхом. – 1971. – 16 березня.

Ключник П. Я ніколи не претендував на оригінальність думок... [Про Павла Ключину] // Уик-енд. – 1996. – 29 июля.

Косяченко В. Т. Про стильові особливості байок Павла Ключини: [Тези з доповідей ХХ наукової сесії]. – Чернівці, 1964.

Крига Б. Трудівник краєзнавчої ниви: [Про Павла Ключину] // Комуністичним шляхом. – 1990. – 21 листоп.

Кубах А. На честь письменника-земляка // Ленінська правда. – 1984. – 11 вересня.

Про відкриття меморіальної дошки на честь П. Ключини біля входу в Роменський краєзнавчий музей.

Кубах А. Серце, що жило правдою: [Павло Юхимович Ключина] // Вісті Роменщини. – 1994. – 14 вересня.

Кубах А. Справжня поезія не вмирає: [8 вересня – 100 років від дня народження Павла Ключини] // Вісті Роменщини. – 2014. – 6 вересня. – С.8

Нестеренко П. Пам'ять байкаря на Сумщині: Виповнилося 90 літ від дня народження відомого сатирика і лірика Павла Ключини // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 189. – С. 6.

П'янков В. Його зброєю була сатира: [До 75-річчя від дня народження Павла Ключини] // Комуністичним шляхом. – 1989. – 8 вересня.

Олійник Г. Ключини рідна сторона: [вірш] // Вісті Роменщини. – 1994. – 14 вересня.

Ротач П. Промовляють книжки Павла Ключини: [про власну бібліотеку П. Ключини] // Комуністичним шляхом. – 1986. – 11 липня.

Сіренко Г. Фотографії повідали багато: П. Ю Ключина // Комуністичним шляхом. – 1989. – 15 вересня.

Скакун В. В ім'я добра, супроти зла... [До 80-річчя від дня народження Павла Ключини] // Сумська новина. – 1994. – 10 вересня.

Царик Ю. Все, що маю в серці, людям понесу...: [До 60-річчя від дня народження Павла Ключини] // Радянський прапор. – 1974. – 24 серпня.

Ющенко О. Нашого полку прибуло: [До 75-річчя від дня народження Павла Ключини] // Комуністичним шляхом. – 1989. – 8 вересня.

Ющенко О. Слово про Павла Ключину // Ленінська правда. – 1983. – 16 серпня.